

Minutes



Pwyllgor Archwilio

Date: Dydd Iau, 30 Mai 2024

Time: 5.00 pm

Present: G Chapman (Chair), Dr N Barry and Mr D Reed
Councillors M Howells, J Jordan and G Horton

Paul Flint (Performance and Program Manager), Tracy Mckim (Head of People, Policy and Transformation), Mike Wallbank (Interim Head of Law and Standards, Robert Green (Assistant Head of Finance), Laura Mahoney (Senior Finance Business Partner (Chief Accountant), Meirion Rushworth (Head of Finance) Leanne Rowlands (Democratic and Electoral Services Manager), Anne Jenkins (Governance Team Leader) and Taylor Strange (Governance Officer)

Apologies: Councillors D Fouweather and J Reynolds

1 ymddiheuriadau dros Absenoldeb

Y Cynghorwyr Fouweather a Reynolds

2 Datganiadau o ddiddordeb

Dim

3 Cofnodion y Cyfarfod Blaenorol

3.1 Cymeradwywyd Cofnodion y cyfarfod fel cofnod cywir.

3.2 Cymeradwywyd Cofnodion y cyfarfod fel cofnod cywir.

4 Penodi Cadeirydd

4.1 Enwebwyd Mr Chapman yn Gadeirydd, eiliwyd gan Mr Reed.

4.2 Enwebwyd ac eiliwyd Mr Reed yn Ddirprwy Gadeirydd.

4.3 Pleidleisiodd y Pwyllgor yn unfrydol i gymeradwyo'r apwyntiadau.

5 Crynodeb Archwilio Blynyddol Cyngor Dinas Casnewydd 2023

5.1 Rhoddodd M Edwards, Archwilio Cymru amlinelliad byr o'r archwiliad cryno, a oedd yn dangos y gwaith a gwblhawyd ers y crynodeb blaenorol a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2023.

5.2 Ychwanegodd S Jayne-Byrne, Archwilio Cymru y byddai rhai o'r adroddiadau a restrwyd yn mynd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Gorffennaf.

Sylwadau Aelodau'r Pwyllgor:

5.3 Cyfeiriodd Mr Reed at dudalen 16 a gofynnodd am eglurhad ar gostau yn ymwneud â'r Strategaeth Ddigidol a sut y cafodd ei chyflwyno i swyddogion.

- 5.4 Dywedodd y Cadeirydd y byddai swyddogion yn cael eu galw ym mhwyllgor mis Gorffennaf i drafod hyn.
- 5.5 Cododd Dr Barry bedwar maes sy'n peri pryder: Amcanion Llesiant – adnodu a monitro; gwybodaeth gyfyngedig mewn Mesurau Perfformiad; a gwendidau i'w datrys yn y Strategaeth Ddigidol a Threfniant Gwrth-dwyll. Adleisiodd y Pennaeth Pobl, Polisi a Thrawsnewid sylwadau'r Cadeirydd y byddai'r swyddogion perthnasol yn cael eu gwahodd i'r cyfarfod i drafod y materion a godwyd gan y Pwyllgor.

Argymhelliad:

- 5.6 Nododd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gynnwys yr adroddiad.

6 Amserlen Chwarter 4 Archwiliad Cymru

- 6.1 Rhoddodd M Edwards, Archwilio Cymru amlinelliad i'r Pwyllgor o'r diweddariad chwarterol a dywedodd fod yr adroddiad wedi ei gyfeirio i sefydliadau eraill o dudalen 30 ymlaen a allai fod o ddiddordeb i'r Pwyllgor.
- 6.2 O ran Archwiliad Cyfrifon 2023-24 a Datganiadau Drafft y Cyngor, byddai'r rhain yn cael eu derbyn erbyn diwedd mis Mehefin ac yn cael eu hardystio yn unol ag Amserlen Llywodraeth Cymru erbyn mis Tachwedd 2024.
- 6.3 Tynnodd S Joyce-Byrne, Archwilio Cymru sylw'r Pwyllgor at y materion allweddol o ran gwaith archwilio perfformiad. Roedd adroddiad y Gwasanaethau Cynllunio yn mynd i'r Pwyllgor Cynllunio ar 12 Mehefin. Roedd gwaith Diogelu Corfforaethol ar y gweill. Roedd gwaith ychwanegol a gynlluniwyd ar gyfer 2023-24 yn cynnwys Adolygiad Thematig ar Gynaliadwyedd Ariannol a Threfniadau ar gyfer Gwasanaethau Comisiynu. Fel y soniwyd eisoes, byddai'r rhan fwyaf o'r materion hyn yn cael eu codi yng nghyfarfod y Pwyllgor mis Gorffennaf.

Sylwadau Aelodau'r Pwyllgor:

- 6.4 Cyfeiriodd y Cadeirydd at Waith Archwilio Perfformiad a gofynnodd bod Archwilio Cymru yn cynnwys y gwir ddyddiad pan oedd yn nodi'r adroddiadau terfynol a gyhoeddwyd neu a gyhoeddwyd. Cytunodd S Joyce-Byrne, Archwilio Cymru y byddai hyn yn cael ei wneud yn glir mewn diweddariadau yn y dyfodol wrth symud ymlaen.
- 6.5 Cyfeiriodd y Cadeirydd hefyd at yr Astudiaethau Cenedlaethol Llywodraethu Lleol a gynlluniwyd/sydd ar y gweill: Llywodraethu mewn Awdurdodau Tân ac Achub, lle nododd nad oedd unrhyw waith maes wedi'i gynllunio ar gyfer Cyngor Dinas Casnewydd ac wedi holi hyn, gan fod Cyngor Dinas Casnewydd, fel pob Awdurdod Lleol yn yr ardal, wedi ethol cynrychiolwyr a benodwyd i Awdurdod Tân ac Achub De Cymru. S Joyce-Byrne, nid oedd gan Archwilio Cymru y wybodaeth hon wrth law ynglŷn â'r fethodoleg a chadarnhaodd y byddent yn dychwelyd at y Cadeirydd ar hyn.
- 6.6 Gofynnodd y Cadeirydd, am ddarparu dyddiadau allweddol mewn perthynas ag ESTYN ac Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) ac a allai hyn fwydo'n ôl i'r sefydliad, ynghylch y canfyddiadau sy'n aros i gael eu cyhoeddi. Hefyd, byddai gwersi a ddysgwyd gan awdurdodau eraill yn ddefnyddiol.
- 6.7 Dywedodd y Rheolwr Perfformiad a Rhaglen y byddai gwaith a gynhwysir mewn perthynas ag ESTYN a AGC yn cael ei ddarparu yn y cyfarfod nesaf.

Argymhelliad:

6.8 Nododd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gynnwys yr adroddiad.

7 Adroddiad Blynyddol Archwilio Cymru ar Waith Grantiau

- 7.1 Rhoddodd M Edwards, Archwilio Cymru drosolwg byr ar yr adroddiad sy'n nodi'r canfyddiadau a'r costau lefel uchel sy'n gysylltiedig â'r gwaith a wnaed yng Nghyngor Dinas Casnewydd ers 2021. Budd-daliadau Tai ac adrodd yn ôl i'r Adran Gwaith a Phensiynau (DWP) oedd y prif ffocws yn yr adroddiad.
- 7.2 Roedd tudalen 39 o'r pecyn yn rhoi trosolwg byr o'r canfyddiadau mewn perthynas â gwahanol ffurflenni bob blwyddyn. Roedd gwaith Budd-daliadau Tai ar stop ond roedd Archwilio Cymru yn edrych i fwrw ymlaen â'r gwaith ym mis Gorffennaf.
- 7.3 Nodwyd symiau bach hefyd, mewn perthynas â phensiynau athrawon, yn 2021/22 roedd addasiad bach o £11 yr oedd gofyn i Archwilio Cymru ddarparu tystiolaeth ar ei gyfer. Cofnodwyd unrhyw wallau i lawr i'r geiniog yn ôl cais gan y cyrff sy'n talu grantiau, fel Asiantaeth Pensiwn yr Athro.
- 7.4 Cyfeiriodd tudalen 40 at ddadansoddiad o'r costau drwy grant/ffurflenni i'r Cyngor a oedd yn gyson uwch na'r cyfartaledd. Felly, roedd angen i Gyngor Dinas Casnewydd ddatrys y materion sy'n cael eu hadrodd yn ôl. Cyfeiriwyd at flas o hyn ar dudalen 41 o dan yr argymhellion sy'n ymwneud â dychweliad y Cymhorthdal Budd-dal Tai.
- 7.5 Yn olaf, roedd yr Adran Gwaith a Phensiynau yn gofyn i Archwilio Cymru ddilyn y llinell waith hon, a gynyddodd y gwaith yr oeddent yn ei wneud yn ogystal â swyddogion y Cyngor. Felly, roedd yna gymhelliant gwirioneddol i'r Cyngor fynd i'r afael â'r materion hyn.

Sylwadau Aelodau'r Pwyllgor:

- 7.6 Cyfeiriodd Dr Barry at y gwariant diangen a gofynnodd beth oedd yn cael ei wneud, mewn perthynas â goruchwyllo staff gan fod Cyngor Dinas Casnewydd yn uwch na'r cyfartaledd mewn perthynas â'r camgymeriadau. Fe wnaeth M Edwards, Archwilio Cymru gynghori nad Cyngor Dinas Casnewydd oedd ar ei ben ei hun yn hyn a bod cynghorau eraill hefyd wedi eu heffeithio.
- 7.7 Dywedodd y Pennaeth Cyllid fod hyn wedi'i godi gyda'r rheolwyr perthnasol a'r Arweinydd Tîm. Eglurwyd ei fod oherwydd uchafbwynt cannoedd o drafodion. Aeth y Pennaeth Cyllid yn fanwl iawn i egluro i'r Pwyllgor fod y symiau o arian a dalwyd i hawlwr yn y miliynau ac roedd y symiau sy'n gysylltiedig â'r gwallau yn fân yn y cyd-destun hwn, fodd bynnag, roedd angen adrodd hyd yn oed am gamgymeriad o £5. Cynhaliwyd hunan-brofi gan Arweinydd y Tîm, wrth weithio gydag Archwilwyr, yn seiliedig ar eu samplau ac yn ei dro cynhaliodd Archwilio Cymru wiriad ar yr hunan-brawf, i sicrhau bod hyn wedi'i wneud yn iawn. Roedd rhai rheolau hefyd yn cael eu cymhwyso gan DWP a newidiodd ond nid oedd hyn o reidrwydd yn cael ei adlewyrchu yn y samplau archwilio Roedd staff hefyd yn dilyn rheolau'r DWP ac felly roedd y Pennaeth Cyllid yn credu nad oedd yr holl wallau mewn gwirionedd yn erbyn rheolau'r DWP. Roedd y Pennaeth Cyllid am sicrhau'r Pwyllgor ei fod yn fodlon bod gwybodaeth a phrofiad hyfforddi yn dderbyniol, felly roedd angen newid yn y dull o nodi'r gwallau. Y gobaith oedd y byddai dull mwy cadarn o herio materion posibl a godir yn y dyfodol.
- 7.8 Gofynnodd Dr Barry a allai'r Pennaeth Cyllid roi trosolwg byr i'r Pwyllgor o'r dull newydd. Rhoddodd y Pennaeth Cyllid enghraifft lle cyhoeddodd yr Adran Gwaith a Phensiynau gyfarwyddyd, y gellid ei ystyried yn gamgymeriad ac felly cafodd ei gofnodi fel camgymeriad at ddibenion Archwilio Cymru. Nid yw'r rhain felly yn cael eu

herio yn ystod yr archwiliad ac fe'u terfynir fel camgymeriadau ond yn ôl-weithredol nid oedd y tîm Budd-daliadau Tai yn credu eu bod yn wallau wrth iddynt godi o newidiadau i weithdrefnau.

- 7.9 Cyfeiriodd Mr Reed at gostau ardystio, a oedd yn gyson yn uwch na'r cyfartaledd ac yn gofyn am eglurhad ar beth oedd y diffiniad o gyfartaledd yng nghyd-destun y ffioedd dan sylw.
- 7.10 M Edwards, Archwilio Cymru o'r farn mai diben y datganiad oedd cyd-destunoli lefel y ffi, a oedd ar gyfer Cyngor Dinas Casnewydd yn uwch nag Awdurdodau Lleol eraill ac a gadarnhaodd nad oedd hyn yn gysylltiedig â demograffeg nac ardaloedd o amddifadedd.
- 7.11 Gofynnodd Mr Reed a oedd Awdurdodau Lleol eraill (ALlau) wedi profi'r nifer debyg o hawliadau.
- 7.12 Dywedodd M Edwards, Archwilio Cymru bod nifer yr hawliadau yn amrywio a bod yn ofynnol i Archwilio Cymru ddilyn gweithdrefnau penodol i adrodd yn ôl i'r DWP. Efallai y bydd cynghorau a oedd yn allanoli gwasanaethau tai eiddo, a dyna pam y gallai fod gwahaniaethau mewn rhai achosion.
- 7.13 Cytunodd y Pennaeth Cyllid gydag M Edwards, Archwilio Cymru bod maint gwariant cymharol yr ALI ar Fudd-dal Tai wedi cael effaith. Roedd Casnewydd, fel llawer o ddinasoedd, wedi profi twf mewn digartrefedd a hawlwy'r Budd-dal Tai a oedd wedi creu cynnydd mewn llwyth gwaith ers 2021. Bu llawer o newidiadau hefyd o ran data oedd eu hangen cyn y gellid gwneud penderfyniad ar gais a oedd yn ychwanegu pwysau pellach ar adnoddau.
- 7.14 Gofynnodd y Cynghorydd Horton i M Edwards, Archwilio Cymru beth oedd Cyngor Dinas Casnewydd yn ei wneud yn wahanol i Awdurdodau Lleol eraill neu pam fod y Cyngor yn cael ei drin yn wahanol, os oeddem yn defnyddio'r un broses.
- 7.15 Dywedodd M Edwards, Archwilio Cymru nad oedd Cyngor Dinas Casnewydd yn cael ei drin yn wahanol ond bod y maes gwaith hwn yn dechnegol ei natur. Roedd archwilwyr a swyddogion yn tueddu i anghytuno â'r cyfrifiadau. Roedd yr Adran Gwaith a Phensiynau yn ei gwneud yn ofynnol i Archwilio Cymru adrodd yn ôl iddynt, ac os oedd anghytundeb yna byddai casgliad yn cael ei lunio, a fyddai naill ai'n ffafrio Archwilio Cymru neu'r Cyngor.
- 7.16 Cyfeiriodd y Cynghorydd M Howells at yr argymhellion ac roedd yn pryderu bod hyn wedi bod yn digwydd ers nifer o flynyddoedd ac nad oedd y Pennaeth Cyllid wedi rhoi sicrwydd digonol i'r Pwyllgor ynghylch sut y byddai hyn yn cael sylw.
- 7.17 Eglurodd y Pennaeth Cyllid fod y broses yn cynnwys sgyrsiau difrifol gyda swyddogion ac archwilwyr. Wrth edrych yn ôl roedd y swyddogion yn teimlo bod angen i sgyrsiau fod yn fwy heriol ar bwyntiau lle gallent ddangos eu bod yn dilyn y gweithdrefnau fel yr oeddent ar adeg y penderfyniad. Roedd y Pennaeth Cyllid am drafod hyn fel rhan o'r broses yn hytrach na chytuno'n awtomatig mai camgymeriad ydoedd. Felly, byddai nifer y camgymeriadau yn y dyfodol yn cael eu lleihau drwy esbonio i'r DWP ac Archwilio Cymru sut nad oedd y penderfyniad yn wyriad o'r canllawiau ar adeg yr anghysondeb dan sylw.
- 7.18 Cytunodd Mr Reed gydag esboniad y Pennaeth Cyllid gan ystyried y dylid cynnwys y dehongliad yn yr adroddiad, bod yn destun eglurhad a'i herio gan y byddai gwahaniaethau. Felly, dylid ailedrych ar hyn mewn adroddiadau yn y dyfodol i asesu'r cynnydd a wnaed ar y ddeialog hon.

- 7.19 Gofynnodd y Cadeirydd beth oedd y ffi gyfartalog yng Nghymru ac a fyddai Casnewydd yn gallu gwella'r mater hwn, a fyddai'r ffioedd yn cael eu lleihau. Nid oedd gan M Edwards, Archwilio Cymru gyfartaledd Cymru gyfan wrth law ond byddai'n dosbarthu'r wybodaeth i'r Pwyllgor maes o law.
- 7.20 Ailadroddodd y Cadeirydd sylwadau'r Pwyllgor ynghylch pryderon bod y rhain yn faterion parhaus. Nid oedd y Cadeirydd yn fodlon ar yr ymateb a rannwyd ac argymhellodd y dylid darparu adroddiad cynhwysfawr i'r Pwyllgor yn y dyfodol, gan nodi'r gwallau, cwantwm y gwallau o ran arian, a gweithredu ynghylch yr hyn a oedd yn cael ei wneud. Gallai hyn gael ei ystyried gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio neu Graffu fel y bo'n briodol, ond byddai hefyd yn darparu llwyfan os oes angen i ni herio hyn gydag Archwilio Cymru i wneud gwelliannau hefyd.

Argymhelliad:

- 7.21 Nododd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gynnwys yr adroddiad.
- 7.22 Bod adroddiad cynhwysfawr pellach gan y Pennaeth Cyllid yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor yn nodi manylion y gwallau Budd-dal Tai a nodwyd a'r camau i fynd i'r afael â'r sefyllfa bresennol.

8 Chwarter 4 23/24 Diweddariad ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol

- 8.1 Cyflwynodd y Pennaeth Pobl, Polisi a Thrawsnewid yr adroddiad. Yn gyffredinol, mae wyth risg ddifrifol (sgorau risg 15 i 25); saith risg fawr (sgorau risg 7 i 14) wedi'u hamlinellu yn yr adroddiad. O'i gymharu â'r gofrestr risg gorfforaethol Chwarter 3, ychwanegwyd un risg newydd (Amnewid SWGCC) at y Gofrestr Risg Gorfforaethol, cafodd un risg (Cyflawni'r Cynllun Archwilio Mewnol) ei hisgyfeirio o'r Gofrestr Risg Gorfforaethol. Ni wnaeth yr holl risgiau sy'n weddill newid sgôr.
- 8.2 Yn ogystal, byddai'r hyfforddiant a gynhaliwyd gydag aelodau'r Pwyllgor ar sut olwg fyddai ar y risg yn cael ei ailystyried yng ngoleuni'r newidiadau diweddar i aelodaeth. Edrychodd yr adroddiad ar y system a oedd ar waith a sut y rheolid risgiau ond nid oedd yn rhoi manylion y risgiau a'r lliniaru, a fyddai'n cael eu trafod yn y Cabinet o dan y fframwaith llywodraethu. Roedd y Pwyllgor wedi holi'r dyddiadau o fewn y gofrestr risg yn flaenorol, felly roedd y cynlluniau gwasanaeth presennol yn cael eu cau ac yn dod i ben ar 31 Mawrth. Erbyn y gofrestr risg nesaf roedd disgwyl i'r rhain gael eu hadolygu.
- 8.3 Aeth y Rheolwr Perfformiad a Rhaglen i'r afael â'r Risg Priffyrdd a oedd yn cael ei gyflwyno o dan Gynllun Rheoli Asedau Priffyrdd i'r Pwyllgor Craffu Perfformiad – Lle a Chorfforaeth: byddai'r Pwyllgor Craffu yn cael gwybod am sylwadau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Yn ogystal, gan gyfeirio at y Risg Tai, roedd y Rheolwr Perfformiad a Rhaglen wedi siarad â'r Pennaeth Tai a Chymunedau a ddywedodd fod rhai polisiâu'n cymryd mwy o amser i'w gweithredu gan fod angen iddynt gael eu cymeradwyo gan Lywodraeth Cymru.
- 8.4 Cyfeiriwyd at amnewid system gwasanaethau cymdeithasol SWGCC, a oedd wedi'i chyflwyno'n genedlaethol yng Nghymru ac a ystyriwyd yn risg gan ei bod yn cael ei defnyddio gan gymaint o sefydliadau ac awdurdodau lleol. Cadarnhaodd y Rheolwr Perfformiad a Rhaglen fod Awdurdodau Lleol o dan ranbarth Gwent yn edrych ar ddewisiadau amgen posibl ac y byddai hyn wedyn yn cael ei gyflwyno drwy Lywodraeth Cymru i gael cymorth posibl gyda chyllid felly byddai angen gwneud penderfyniadau pellach ar lefel uchel.

Sylwadau Aelodau'r Pwyllgor:

- 8.5 Cyfeiriodd Mr Reed at yr heriau o gydbwysu'r gyllideb tymor canolig. Yn y cynllun gweithredu lliniaru risg, ni nodwyd unrhyw beth wrth symud ymlaen, fodd bynnag, parhaodd y risg dros y blynyddoedd i ddod. Holodd Mr Reed a oedd unrhyw gynlluniau pellach yn cael eu datblygu neu a fyddai hyn yn cael ei ddatblygu yn y flwyddyn ariannol nesaf.
- 8.6 Dywedodd y Pennaeth Cyllid wrth y Pwyllgor y byddai rhywbeth yn ei le gyda'r gofrestr risg i gynghori ar y swydd. Roedd y Cyngor yn datblygu cynllun trawsnewid ac i'w gyflwyno i'r Cabinet a'r Cyngor yn y dyfodol agos.
- 8.7 Ychwanegodd y Rheolwr Perfformiad a Rhaglen y byddai'r holl gamau gweithredu a risgiau yn cael eu hadolygu ac ar gyfer 2024/25, byddai'r tîm cyllid yn cael ei gynnwys yn y broses cynllun ariannol tymor canolig.
- 8.8 Cyfeiriodd y Cynghorydd M Howells at bwysau ar Wasanaethau Oedolion ac roedd yn adlewyrchu y dylid ystyried y newidiadau yn y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a Phennaeth Gwasanaethau Oedolion.
- 8.9 Dywedodd y Pennaeth Pobl, Polisi a Thrawsnewid fod y ddwy broses recriwtio wedi'u cwblhau, a byddai'r Pennaeth Gwasanaeth wedi'i benodi cyn i'r Cyfarwyddwr adael, gan ei bod yn bwysig cael y cyfnod trosglwyddo hwn fel rhan o liniaru yn erbyn y newidiadau yn y swyddi allweddol hyn.
- 8.10 Gofynnodd y Cynghorydd Jordan am fwy o fanylion am y gostyngiad yn y risg yn Ch3 ar gyfer Addysg. Eglurodd y Rheolwr Perfformiad a Rhaglen mai risg gwasanaeth oedd hyn, yn ymwneud â lleoliadau ond nid oedd hyn yn rhan o'r adroddiadau a ystyriwyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- 8.11 Cyfeiriodd Mr Reed at bwysau ar dai a digartrefedd oedd yn faes o bryder enfawr. A fyddai yng nghylch gwaith y Pwyllgor i ofyn am adroddiad ar hyn? Dywedodd y Pennaeth Pobl, Polisi a Thrawsnewid y byddai'n fater ar gyfer craffu a oedd yn ystyried perfformiad yn y maes hwn ym mis Gorffennaf. Gallai canlyniadau'r drafodaeth gan y Pwyllgor Craffu Perfformiad – Lle a Chorfforaethol gael eu dosbarthu i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio er gwybodaeth.
- 8.12 Roedd y Cadeirydd o'r farn bod 18 mis yn gyfnod byr o amser i gael system SWGCC yn ei lle a theimlai y byddai system Cymru Gyfan yn llawer mwy buddiol gan ddarparu mynediad haws i Awdurdodau Lleol a Byrddau Iechyd. Nododd y Rheolwr Perfformiad a Rhaglen y sylwadau a byddai'n rhoi adborth i'r Gwasanaethau Cymdeithasol, a fyddai yn ei dro yn diweddarau'r Pwyllgor, fodd bynnag, roedd hwn yn benderfyniad a fyddai'n cael ei gytuno yn y Cabinet.
- 8.13 Ychwanegodd y Pennaeth Pobl, Polisi a Thrawsnewid hefyd fod Cyngor Dinas Casnewydd yn rhan o Wasanaeth Adnoddau a Rennir gyda thri ALI arall, a oedd yn fantais wrth ystyried systemau newydd posib.
- 8.14 Gofynnodd y Cadeirydd a oedd dyraniad cyllideb ar gyfer hyn. Byddai'r Pennaeth Pobl, Polisi a Thrawsnewid yn edrych i mewn i hyn.
- 8.15 Gofynnodd y Cadeirydd a oedd hyn yn risg bosibl neu'n risg wirioneddol. Cytunodd y Pennaeth Pobl, Polisi a Thrawsnewid ei bod yn risg wirioneddol.
- 8.16 Dywedodd y Cynghorydd Horton nad Aelodau'r Cabinet yn y lluosog oedd hi wrth gyfeirio at y Gwasanaethau Cymdeithasol ond Aelod Cabinet sengl. Fodd bynnag,

roedd y papur hwn wedi'i baratoi cyn Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol y Cyngor a'r newidiadau perthnasol a ddigwyddodd yr wythnos flaenorol.

Penderfynwyd:

- 8.17 Gofynnwyd i'r dylai'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried cynnwys yr adroddiad ac asesu'r trefniadau rheoli risg ar gyfer yr Awdurdod, gan roi unrhyw sylwadau a/neu argymhellion ychwanegol i'r Cabinet.
- 8.18 Byddai'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn derbyn canlyniadau'r Pwyllgor Craffu Perfformiad – Lle a Chorfforaethol mewn perthynas â Digartrefedd a Thai.

9 droddiad Alldro Rheoli'r Trysorlys - 2023/24

- 9.1 Yn unol â'r Strategaeth Rheoli Trysorlys y cytunwyd arni, parhaodd y cyngor i fod yn fuddsoddwr arian parod byrdymor ac yn fenthyciwr i reoli llif arian parod o ddydd i ddydd. Roedd y rhagolygon cyfredol yn dangos y gallai fod angen benthycia dros dro yn y dyfodol i ariannu gweithgareddau llif arian arferol o ddydd i ddydd a byddai benthycia tymor hwy yn cynyddu i ariannu ymrwymadau yn y rhaglen gyfalaf bresennol, yn ogystal ag effaith llai o gapasiti ar gyfer 'benthycy mewnol'. Yn ogystal, roedd gan y Cyngor ofyniad ailariannu mawr ar gyfer benthycia allanol yn ystod 2024/25.
- 9.2 Yn ystod y flwyddyn, gostyngodd cyfanswm benthycia'r Cyngor o £138.6m i £137.7m a gostyngodd cyfanswm y buddsoddiadau o £47.2m i £13.9m, yn ôl y disgwyl, sy'n golygu bod benthycia net y Cyngor wedi cynyddu £32.3m i £123.7m ar 31 Mawrth 2024.
- 9.3 Cadarnhaodd yr adroddiad y cydymffurfiwyd â'r holl ddangosyddion darbodus yn ystod 2023/24. Gan gynnwys data hanesyddol yn yr adroddiad wrth symud ymlaen.

Sylwadau Aelodau'r Pwyllgor:

- 9.4 Cyfeiriodd y Cadeirydd at fuddsoddiadau a benthycia net a gofynnodd a oedd hyn mewn perthynas â'r rhaglen gyfalaf. Dywedodd yr Uwch Bartner Busnes Cyllid ei fod yn gymysgedd o barhad y rhaglen gyfalaf a'r cronfeydd wrth gefn a oedd yn cael eu lleihau a oedd yn lleihau'r capasiti benthycia mewnol.
- 9.5 Dywedodd Dr Barry ei fod yn adroddiad da a gofynnodd beth oedd Cyngor Dinas Casnewydd yn ei wneud o ran gwaredu asedau, beth oedd yr amserlen ar gyfer ad-dalu'r benthyciad o £10.3m a pha risgiau oedd yn gysylltiedig. Dywedodd y Pennaeth Cyllid Cynorthwyol fod gan y Cyngor raglen asedau ynghylch optimeiddio asedau. O ran benthyciadau'r datblygwr, roedd tri ac nid oedd y ddau fenthyciad mwy yn ddyledus eto i'w had-dalu ac roeddent yn gysylltiedig â dyddiad cwblhau ymarferol. Roedd camau priodol ar waith i liniaru risgiau. Er enghraifft, ariannwyd y ddau fenthyciad mwy yn llawn trwy raglen gyfalaf y Cyngor ac os bydd yn ddiofyn ni fyddai unrhyw dderbynneb cyfalaf.
- 9.6 Ychwanegodd y Pennaeth Pobl, Polisi a Pherfformiad bod swyddogion sy'n gweithio ar gynllun rhesymoli asedau helaeth nad oedd bob amser yn golygu lleihau ond a oedd yn aml yn ymwneud ag ailbwrpasu.
- 9.7 Gofynnodd Mr Reed am eglurhad ynglŷn â'r benthyciad o £10m ac a oedd hyn eisoes yn cael ei ystyried fel un wedi'i ddileu o'r benthyciad ar sail ei fod yn cael ei gwmpasu. Gofynnodd Mr Reed a fyddai'r ad-daliadau gwerth £10m wedyn yn cael eu hystyried fel incwm ychwanegol.
- 9.8 Eglurodd y Pennaeth Cyllid Cynorthwyol fod y benthyciad yn cael ei drin fel gwariant ac yna defnyddir adenillion fel bwch ar gyfer cyfalaf newydd. Ychwanegodd y

Pennaeth Cyllid fod y gyllideb Sefyllfa Refeniw Canolig (SRC) wedi ei neilltuo ar gyfer y ddau fenthyciad. Roedd y dull hwn hefyd yn rhan o'r canllawiau cenedlaethol diweddar, a olygai fod Cyngor Dinas Casnewydd yn gweithredu'n gyflym.

- 9.9 Gofynnodd y Cadeirydd tra bod Cyngor Dinas Casnewydd yn rhoi benthyciad i gwmni datblygu, ac yn benthycia i ôl-lenwi, a fyddai'r Cyngor yn gwneud colled neu'n creu incwm ychwanegol. Dywedodd y Pennaeth Cyllid fod llog yn cael ei godi ar y benthyciadau, ond roedd y cyfraddau yn debygol o fod ar ochr dde cymorth gwladwriaethol a'u bod yn rhesymol debyg â chost benthycia'r Cyngor. Awgrymodd y Cadeirydd y gellid archwilio hyn drwy sesiwn gaeedig.

Argymhelliad:

- 9.10 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi'r adroddiad ar weithgareddau rheoli'r trysorlys ar gyfer cyfnod 2022-23.
- 9.11 Ni ddarparwyd unrhyw sylwadau pellach ar wahân i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio o'r farn ei fod yn adroddiad adeiladol a diolchodd i'r swyddogion am baratoi.

10 Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2023-24

- 10.1 Cyflwynodd y Pennaeth Cyllid yr eitem. Roedd yr Archwiliad Mewnol yn weithgaredd sicrwydd ac ymgynghori annibynnol a gwrthrychol a gynlluniwyd i ychwanegu gwerth a gwella gweithrediadau sefydliad. Helpodd y sefydliad i gyflawni ei amcanion drwy roi dull systematig a disgybledig ar waith er mwyn gwerthuso a gwella effeithiolrwydd prosesau rheoli risg, rheoli a llywodraethu.
- 10.2 Cyflwynwyd P Connolly, Prif Archwilydd ac aeth drwy'r adroddiad. Paratowyd yr adroddiad hwn yn unol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus. Rhoddodd farn gyffredinol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd rheolaethau mewnol Cyngor y Ddinas yn ystod 2023/24, a oedd yn ***Rhesymol- Mae system gadarn gyffredinol o lywodraethu, rheoli risg a rheolaeth ar waith. Nodwyd rhai materion, diffyg cydymffurfio neu gyfle i wella a allai beryglu cyflawni amcanion yn y maes a archwiliwyd.***Roedd y farn gyffredinol yn seiliedig ar gynllun Archwilio Mewnol cymeradwy 2023/24 (Mai 2023).
- 10.3 Amlygodd yr adroddiad hefyd berfformiad yr Adran Archwilio Mewnol ac a oedd ei thargedau allweddol yn y flwyddyn wedi'u bwrw. Nodwyd bod 79% o'r cynllun archwilio cymeradwy wedi'i gwblhau ar gyfer y flwyddyn.

Sylwadau Aelodau'r Pwyllgor:

- 10.4 Llongyfarchodd Dr Barry y tîm ar ei berfformiad a chyfeiriodd at 96% o'r Camau Rheoli a weithredwyd, ond mynegodd bryder am y cafeat na ellid gwirio hyn oherwydd argaeledd adnoddau. Dywedodd y Pennaeth Cyllid fod y dull hwn wedi'i gwblhau gan swyddogion fel proses hunan-wirio.
- 10.5 Gofynnodd Dr Barry a oedd y gyfarwyddiaeth yn goruchwyllo'r broses hunan-wirio. Awgrymodd y Pennaeth Cyllid y gallai atgoffa'r Cyfarwyddwyr a'r Penaethiaid Gwasanaeth o'r cam hwn pe bai'r Pwyllgor am wneud y datganiad hwnnw i gryfhau'r ardstiad.
- 10.6 Ategodd y Cadeirydd sylwadau Dr Barrys.
- 10.7 Llongyfarchodd Mr Reed y tîm Archwilio a chyfeiriodd at yr adroddiadau anffafriol ar dudalen 111, a gofynnodd a allai'r Pwyllgor wahodd rhywun o Gyfrif Imprest Tai

Sector Preifat a Cheiswyr Lloches i roi'r wybodaeth ddiweddaraf am y materion hyn. Dywedodd L Rees, y Prif Archwilydd mai dim ond ym mis Mawrth y cwblhawyd y ddau argymhelliad hyn ac felly efallai y byddant yn cael eu galw i Bwyllgor Gorffennaf.

- 10.8 Dywedodd y Cadeirydd yr hoffai weld canlyniad yr adroddiad yn gyntaf ac yna ystyried eu galw'n ôl mewn cyfarfod yn y dyfodol.
- 10.9 Holodd y Cadeirydd am y term 'ymgyngoriaeth' y cyfeiriwyd ato'n yr adroddiad.
- 10.10 Dywedodd y Pennaeth Cyllid fod 'ymgyngoriaeth' yn cyfeirio at wasanaeth oedd yn gwneud newidiadau i'r strwythur. Roedd yr archwiliad yn rhoi cymorth ac arweiniad i'r meysydd hyn tra roeddent mewn cyflwr datblygu i'w cefnogi i wneud y newidiadau.
- 10.11 Roedd y Cadeirydd o'r farn, pe bai'r gwasanaethau'n cynllun archwilio, yna dylid ymdrin â hwy yn unol â'r egwyddorion archwilio a dylai'r Pwyllgor allu ystyried y canlyniad fel rhan o'r system sicrwydd. Nododd y Pennaeth Cyllid y pwynt hwn a chadarnhaodd y byddent yn trafod hyn gyda'r Rheolwr Archwilio ac yn adrodd yn ôl i'r Pwyllgor y gwahaniaethau yn y diweddariad rheolaidd nesaf o'r cynllun archwilio. Dywedodd L Rees, y Prif Archwilydd hefyd ei fod yn ddatganiad sefyllfa ac roedd rhestr o argymhellion a ddarparwyd gan y Tîm Archwilio ar ddiwedd yr adroddiad.
- 10.12 Roedd y Cynghorydd Jordan hefyd yn pryderu bod y rhai ar y gofrestr risg uchel yn cynnwys gofal cymdeithasol, addysg a chyllid mewn perthynas â'r adolygiadau math ymgynghori.
- 10.13 Mae'r Cynghorydd Horton yn gofyn am restr i Bwyllgor y meysydd hynny lle cynhaliwyd adolygiadau math ymgynghori. Dywedodd L Rees, Prif Archwilydd fod Hunanasesiadau Rheoli Risg (HRhRau) yn cael eu hanfon i blant cartrefi preswyl oedolion a phlant ac ysgolion penodol. Hunanasesiad oedd hi, ac roedd ganddyn nhw restr o reolaethau y disgwylir iddyn nhw fod ar waith. Roedd yna gydymffurfiaid llawn/rhannol/dim cydymffurfio neu Ddim yn Berthnasol ac roedd amgylchiadau lliniaru ar waith hefyd. Os nad oedd y rheolaeth ar waith o gwbl, nodwyd risgiau critigol, sylweddol a chymedrol.
- 10.14 Diolchodd y Cadeirydd i'r Prif Archwilydd am eglurder a gofynnodd a allai'r Pennaeth Cyllid fynd â hyn yn ôl a rhoi dealltwriaeth i'r Pwyllgor o sut yr ymdriniwyd â'r rhain wrth symud ymlaen a sut i ddelio â hyn fel Pwyllgor.

Argymhelliad:

- 10.15 Nodwyd ac ardystiwyd Adroddiad Archwilio Mewnol Blynyddol 2023/24 a'r Farn Archwilio gyffredinol gan Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio y Cyngor
- 10.16 Bod y Pennaeth Cyllid yn ein hatgoffa i'r Gyfarwyddiaeth ynghylch pwysigrwydd goruchwyllo gweithrediad hunan-wirio ar gamau gwella a nodwyd.
- 10.17 Y byddai adroddiad yn cael ei ddarparu i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i sicrhau bod y Pwyllgor yn cael ei gynghori'n llawn ar unrhyw un o'r newidiadau yn y Cynllun Archwilio gan gynnwys y dull ymgynghori a gymerwyd ar gyfer gwasanaethau mewn cyflwr datblygu.
- 10.18 Byddai asesiadau anffafriol a nodir yn yr adroddiad yn cael eu galw i gyfarfod Pwyllgor yn y dyfodol, ond byddai hyn yn dilyn canlyniad yr adroddiad dilynol.

- 11.1 Diben blaenraglen waith yw helpu i sicrhau bod yr Aelodau Pwyllgor yn drefnus ac yn canolbwyntio ar gynnal ymholiadau drwy swyddogaeth y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r rhaglen waith gyfredol i'r Pwyllgor er gwybodaeth ac yn manylu ar yr eitemau sydd i'w hystyried yn nau gyfarfod nesaf y Pwyllgor.

Sylwadau Aelodau'r Pwyllgor:

- 11.2 Dywedodd y Cadeirydd y byddai'r galwadau y cyfeirir atynt mewn sylwadau ar eitem 10 yn cael eu hychwanegu at fis Gorffennaf yn ogystal â galwadau i mewn ar gyfer mis Medi.
- 11.3 Byddai hyfforddiant ar gyfer aelodau newydd yn cael ei gynnwys yn y rhaglen waith.
- 11.4 Byddai Archwilio Cymru yn cysylltu â'r Swyddog Llywodraethu ynglŷn â'r adroddiad ar gyfer mis Gorffennaf.
- 11.5 Soniodd y Pennaeth Cyllid hefyd mai hwn oedd cyfarfod diwethaf y Pennaeth Cyllid Cynorthwyol. Diolchodd y Pwyllgor iddo am ei waith a dymuno'r gorau iddo ar gyfer y dyfodol.

Argymhellion:

- 11.6 Gofynnwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gymeradwyo'r amserlen arfaethedig ar gyfer cyfarfodydd yn y dyfodol, cadarnhau'r rhestr o bobl yr hoffai eu gwahodd ar gyfer pob eitem, a nodi a oes angen unrhyw wybodaeth neu ymchwil ychwanegol.

12 Dyddiad y Cyfarfod Nesaf

The next meeting would take place on 25 July 2024.